

Bij klimaatvraagstukken moet de stem van jongeren zwaarder tellen

“Mama, ik vind dat de stem van jongeren bij klimaatvraagstukken zwaarder moet tellen dan die van ouderen omdat het gaat om *onze* toekomst.” Zei me mijn dochter van 20, toen we naar Amsterdam gingen voor de Franse Presidentsverkiezingen. Ze deed een paar jaar geleden als scholier mee aan de klimaatmars in Den Haag. We raakten aan de praat over hoe ingewikkeld het is in een democratie om gedifferentieerde medezeggenschap te definiëren. Na wat denkwerk vond ik dat ze wel een punt had, want inderdaad klimaatverandering heeft voornamelijk impact op de belangen van jongeren. Dus het zijn vooral de rechten van jongeren die in het geding zijn.

Geschreven door: Laurence Guérin

Duurzame ontwikkeling en de belofte aan de toekomstige generatie

Het concept duurzame ontwikkeling zoals het nu wereldwijd wordt gebruikt, werd ooit door de Brundtland Commissie ontwikkeld (WECD-World Commission on Environment and Development) en in een rapport “*Our common future*” (1987) beschreven. Waarom is duurzame ontwikkeling zo belangrijk? Het heeft de basis gelegd voor verschillende agenda’s zoals Agenda 21, de Millenium Goals en nu de Sustainable Development Goals (Duurzame ontwikkelingsdoelen).

De Brundtland commissie beschrijft duurzame ontwikkeling als: *“De ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder het vermogen van toekomstige generaties aan te tasten om in hun eigen behoeften te voorzien.”*

Duurzaamheid wordt gezien als doel van de ontwikkeling van maatschappijen wereldwijd en duurzame ontwikkeling zou ertoe leiden duurzaamheid te bereiken. Anders gezegd: *“Duurzaamheid wordt bereikt als iedere mens zijn behoefte en wensen naar een goed leven kan bevredigen en tegelijkertijd verzekerd is, dat voor toekomstige generatie dit ook het geval zal zijn.”* Deze definitie bevat een morele belofte van de huidige generatie jegens de toekomstige generaties, inclusief nog niet geboren generaties, waaraan kinderen en jongeren morele rechten kunnen ontleen en op basis waarvan huidige generaties tot verantwoording geroepen kunnen worden. Een en ander klinkt door in de schoolstaking voor het klimaat en waarvan Greta Thunberg het boegbeeld is. Maar bij klimaatkwesties en de impact en dreigingen ervan gaat het niet alleen over de morele rechten van toekomstige generaties, maar ook over de breed erkende rechten van kinderen zoals die zijn vastgelegd in het internationale verdrag van de rechten van het kind.

Kinderen en jongeren disproportioneel getroffen

“Het klimaat verandert, waarom u niet?” stond op spandoek in een klimaatmars in Frankrijk. Jongeren gingen protesteren omdat ze nog geen stemrecht hebben, nog niet voor vol worden aangezien. Het gaat om hun toekomst en hun recht op een goed leven. De klimaatverandering heeft direct invloed op het leven van kinderen en jongeren: gezondheidsproblemen, natuurrampen en hun gevolgen fysiek en psychologisch, gedwongen migratie, levensonderhoud... Volgens het rapport van UNICEF uit 2014 “The challenge of Climate Change” laat zien dat kinderen en jongeren disproportioneel worden getroffen, zeker in ontwikkelingslanden waar armoede al heerst en in minderheidsgroepen. Volgens hetzelfde rapport leven meer dan een half miljard kinderen in gebieden waar overstromingen heersen. Als er sprake is van overstromingen zijn of 160 miljoenen kinderen bedreigd. Volgens Karin Arts, onderzoeker bij ISS en die ook onderzoek verricht naar kinderrechten en klimaatveranderingen, worden kinderen en jongeren in wetgeving en klimaatbeleid miskend. Dat staat haaks op artikel IV van het IVKR: “De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken...” Kinderen en jongeren zullen de consequenties dragen van huidige maatregelen die worden genomen of niet genomen door de overheid. Overheden hebben dus niet alleen een verantwoordelijkheid om kinderen en jongeren te beschermen tegen klimaatverandering, maar ook een juridische plicht daartoe.

Kinderen en jongeren zullen de consequenties dragen van huidige maatregelen die worden genomen of niet genomen door de overheid.

Laurence Guérin

Veel kinderrechten worden geraakt

Hoewel het kinderrechtenverdrag geen direct artikel bevat dat klimaatrechten behandelt, zijn veel kinderrechten relevant, zoals artikel 24 over gezondheid inclusief voeding en water. Het gaat in dit artikel ook over de onderliggende factoren die bepalend zijn voor de gezondheid. Over toegang tot water heeft Misidjan in haar PhD onderzoek laten zien dat voornamelijk kwetsbare groepen waaronder kinderen en jongeren, moeilijk toegang hebben tot drinkwater. In geval van overstromingen, ecologische migratie en droogte worden nog meer kinderrechten geschaad dan de zeven die Arts opsomde tijdens een gastcollege over kinderrechten en klimaatverandering in onze minor kinderrechten: praktische uitdagingen op de Haagse Hogeschool. Dat zijn kinderrechten zoals recht op gezinsleven (artikel 8) en het recht om niet ontvoerd, verkocht of verhandeld worden (artikel 35). Want kinderen in extreme omstandigheden kunnen hun ouders verliezen of gescheiden worden waardoor ze prooi worden van mensenhandel, (economische) uitbuitingen of (seksueel) geweld (artikel 32 en 24).

Het VN-Kinderrechten comitee licht het verdrag toe met behulp van general comments die landen helpen het verdrag op adequaat te implementeren. Bijvoorbeeld artikel 3 “Het belang van het kind” heeft een general comments 14 die o.a. uitlegt welke factoren kunnen worden gebruikt om het belang van het kind af te wegen. In 2013 heeft het VN kindercomitee bij het artikel 24 specifiek benoemd dat milieudreigingen op gezondheid niet te beperken zijn tot milieuverontreiniging en noemt klimaatverandering een van de grootste bedreigingen voor de gezondheid van kinderen en jongeren. Dit biedt voor kinderen of volwassen die namens kinderen spreken, de mogelijkheid om actie te nemen tegen overheden.

Jongeren in actie

Dankzij het kinderrechtenverdrag hebben kinderen en jongeren verschillende strategische opties. Naast wereldwijde protestmarsen te organiseren, kunnen ze een rechtszaak aanspannen tegen de overheid. In landen die het protocol van de IVKR hebben geratificeerd mogen minderjarigen een klacht indienen bij het VN-Kinderrechten comité. In 2019 heeft een groep jongeren een klacht ingediend bij het comité tegen de regering van o.a. Argentinië, Frankrijk, Duitsland of Turkije. In 2015 heeft een groep jongeren tussen de 11 tot 22 die de Amerikaanse overheden aanklagen voor het schade aan hun grondrechten (Julia vs. US). Maar het blijft lastig voor kinderen en jongeren om zelf hun rechten te laten gelden in zaken zoals klimaatveranderingen. Arts noemt een aantal hindernissen zoals hindernissen van minderjarigen om juridische acties te ondernemen, de bewijslast over de causale impact van klimaatveranderingen en specifiek op kinderen of gebrek aan capaciteit of toegang tot rechten.

Er is nog veel te doen om de kinderrechten goed te laten gelden en aansluiten op de impact van klimaatveranderingen op hun leven. Daar moet ik Zoé gelijk geven: het gaat over *hun* toekomst.

Laurence Guérin is sinds 1 maart 2019 lector Wereldburgerschap aan De Haagse Hogeschool. Donderdag 18 februari 2021 hield Laurence haar online introreede ‘Beyond Global Citizenship: working and living in the global village’.
<https://www.youtube.com/watch?v=djqGXsnRa-8>